

UNGHENI - REPERE CRONOLOGICE

- **2000/1900 – 1200/1150 î.Hr. Epoca bronzului**

- În marginea de sud-vest a localității, pe malul stâng al Mureșului există un grind care conține urme de locuire databile, probabil, în această perioadă.

- În punctul “Rotunda” situat la nord-vest de localitate, pe un întins podei, dincolo de calea ferată Târgu-Mureș – Sovata, numit și “Ciurgău” se află o mică așezare fortificată cu două șanțuri și un val (culturile Sighișoara – Wietenberg, Noua, Suci de Sus).

- Două așezări tip “cenușar” aparținând culturii Noua s-au descoperit în punctele “Canton C.F.R.” și “La Cruce”.

- **1200/1150 – 850/800 î.Hr. Hallstatt-ul timpuriu**

- Așezarea fortificată de la “Rotunda” - “Ciurgău” și-a extins existența până în faza timpurie a primei vârste a fierului.

- **Sec. II-III d.Hr. Epoca romană**

- Urmele drumului roman care venea de la Apuluim și mergea pe Valea Nirajului, la castrul de la Călugăreni, se mai observă lângă localitate, pe malul stâng al Mureșului.

- În marginea de sud-vest a localității există un grind, pe malul stâng al Mureșului, care conține urme de locuire datate în sec. III d.Hr.

- **1264**

- Atestarea documentară a localității cu ocazia unei danii de moșii efectuată de Ștefan “duce de Transilvania”. “Așadar facem cunoscut tuturor prin aceste rânduri că noi, ținând seama de faptele credincioase și de slujbele vrednice ale vrednicilor noștri Megyes și Fysch, pe care ni le-au făcut cu credință și devotament în mai multe împrejurări și voim să răsplătim slujbele lor, am dat susnumiților Megyes și Fisch, moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lor, un pământ Tirimia al bisericii de Cojocna așezat în Ingheni”.

- **1332, 1334**

- În registrele subcolectorilor dijmelor papale localitatea apare menționată sub denumirea de “sacerdos Nagradyu” și respectiv “Naragtu”.

- **1603**

- O conscripție atestă localitatea “Nyaradto”, în care erau 10 familii, 9 de libertini și una de iobagi

- **1614**

- Conscripția militară realizată în acel an oferă primele date referitoare la populația satului. Conform acestui document existau în localitate 36 de familii, din care 2 familii de primari, 2 de principili, 4 de pexidori pedestri, 3 de libertini, una de iobagi confiscați, 6 de iobagi legați, 14 de jeleri și 4 de slugi. Deci, localitatea avea cca. 210 suflete.

- **1722**

- Conscripția realizată în acest an menționa existența în localitate a unui număr de 50 de familii, populația cifrându-se la cca. 250-300 de locuitori.

Conscripția descrie destul de amănunțit situația economică a satului și hotarului său:

“Are un teritoriu destul de mare și spațios împărțit în două. Pentru agricultură pământul este foarte apt, produce bine și fără îngrășămintă. Se ară cu 6-8 boi de două-trei ori pe an. Produce mai multe cereale de toamnă decât de primăvară. Întrucât aproape tot terenul suferă de inundațiile fluviilor, acestea produc mari pagube distrugând frecvent câmpurile și pământurile arabile. Moară există în sat, aceasta fiind a domnilor de pământ”.

“Locuitorii frecventează târgurile din Târgu-Mureș, din care nu beneficiază de câștiguri demne de menționat. Sunafecțați foarte mult de încărcăturile de armată (marșuri). Domnii de pământ ocupă două treimi din hotarul

satului pentru agricultura lor, nerămânând sătenilor decât o treime. Satul este dator 250 de florini ungurești, pe care i-au plătit în contul impozitelor. Dobânda acestui împrumut se plătește în tot atâtea zile de muncă pe an. Impozitul comunei este de 343 florini germani și 30 creițari!”

La această dată în sat exista un număr de 297 vite cornute, 31 de cai, 712 oi și capre, 120 de porci, 13 stupi. În sat existau 12 familii de iobagi, care aveau în folosință 15,5 sesii și 27 de familii de jeleri cu 17,5 sesii.

- **1777-1778**

- Tabelele de impunere evidențiază existența a 140 de familii, corespunzătoare unei populații de 700-800 de locuitori.

Cele 42 de familii de iobagi posedau 175 iugăre de teren arabil, 47,5 iugăre de fânețe, 71 de animale de muncă, 40 de vaci și juninci, 103 oi și capre, 67 de porci, 3 stupi și plăteau un impozit de 209 fiorini.

72 de familii de jeleri foloseau 306 iugăre de teren arabil, 86,5 iugăre de fânețe, 151 animale de muncă, 93 de vaci și juninci, 198 de oi și capre și 133 de porci, plătind un impozit de 463 fiorini și 56 creițari.

- **1778**

- Conscripția preoților uniți și neuniți din Scaunul Mureș, obligați să plătească tribut de război, menționează existența a 30 de școli românești printre care și cea de la Ungheni, având ca învățător pe Dumitru Deac.

- **1784-1785. Răscoala lui Horea**

- 29 noiembrie 1784. Vicejudele plășii Gălești informează pe comitele comitatului Turda unit cu Scaunul Mureș din Târgu-Mureș, că țăranii din Ungheni nu doresc să predea contra chitanță dările în natură, trimișilor nobililor.

- 12 decembrie 1784. A fost reținut și internat la Târgu-Mureș protopopul din Nirașteu, Popa Petru, bănuind că făcea propagandă în favoarea răscoalei.

- 14 decembrie 1784. Popa Petru protestează la Tabla comitatului: a fost prins pe baza unui simplu denunț, cel care l-a denunțat să fie obligat să-și probeze denunțul, satul neputând fi lăsat fără păstor. Și cum clerul unit are privilegiul după care preotul nu poate fi prins după simplă delațiune, cere să fie eliberat și să poată face recurs. Rezoluția Tablei a fost: să aducă chezași că se va înfățișa la judecată la timp și va fi eliberat cu condiția să stea așezat la casa lui și să nu umble din sat în sat și din sfat în sfat.

- **1785-1786**

- “Registrul localităților”, realizat în 1785 și revizuit în 1786, menționează existența în Ungheni a unui număr de 126 de familii și deci a 600-700 de suflete.

- **11 martie 1790**

- Consiliul Scaunului Mureș realizează o conscriere a învățătorilor din raza de competență. Cu acest prilej este menționat și învățătorul Dumitru Popa din Nirașteu.

- **1831**

- Conscripția statistică realizată atunci oferă o evidență statistică, fidelă și concretă, a localității. Această conscripție menționează 183 de familii: un nobil neimpozabil, un nobil armalist, 5 libertini, 10 iobagi, 3 văduve de iobagi, 155 jeleri, 2 văduve de jeleri și 6 țigani. Tot acest document ne oferă cea mai veche evidență privind situația numerică a familiilor pe naționalități (145 familii de români, 30 de maghiari și 6 de țigani) și religii (145 greco-catolici, 18 romano-catolici și 12 reformați). Acestor 183 de familii le corespundea un număr de 915 suflete. Cu această ocazie sunt atestați ca existând 4 meseriași: un dulgher, 2 fierari, un croitor.

- **19 februarie 1843**

- Preotul Vasile Viciu consemnează rezistența locuitorilor satului la politica de deznaționalizare practică de autorități. Astfel, încercarea învățătorului de a introduce limba maghiară în școala frecventată de 30 de copii a fost oprită de săteni.

- **1848-1849**

- 12 octombrie 1848. Pentru a protesta împotriva arestării tribunului Vasile Pop din Nazna, a fost organizată mobilizarea în Ungheni a comunelor românești din apropiere. Cei 4000-6000 de participanți au redactat un

protest adresat comandantului gărzii din Târgu-Mureș. Protestul, înmânat de Vasile Suci, fiul cantorului din Ungheni, avea următorul conținut:

“Noi, subscrișii, în numele lui Dumnezeu, a omenirii civilizate, a națiunii române și a libertății, protestăm contra arestării lui Vasile Pop din Nazna, pentru că el n-a greșit nimic contra legilor, ci tocmai, pe baza acestor legi a voit să înarmeze și să învețe deprinderea armelor pe românii din tribunatul său, pe baza căror legi s-a înarmat și organizat națiunea maghiară. Pentru aceea, provocăm respectiva autoritate ca, numaidecât să lase liber pe Vasile Pop, căci în caz contrar vă declarăm sărbătorește, înaintea lumii, că de se va întâmpla ceva lui Vasile Pop, firește maghiar, unde va fi aflat, mort va fi.

Dat la Nirașteu la 12 octombrie 1848.”

- Ca urmare a participării la revoluția română, satul a fost ars din temelii de armata maghiară.

- **1880**

- Recensământul populației relevă existența în Ungheni a 716 locuitori, din care 571 români, 174 maghiari, 51 alte naționalități.

- **1885**

- Școala din Nirașteu era frecventată de 83 de școlari: 46 băieți și 37 fete. Clădirea școlii, cu o singură sală, era din lemn.

- **1907-1908**

- A fost construit un nou local al școlii, din piatră și cărămidă, cu trei săli de clasă, cancelarie și locuință pentru directori. Acest local a fost folosit până în 1959.

- **1909**

- Recensământul din acest an atestă o populație stabilă de 1061 locuitori, din care 539 bărbați, 522 femei. Structura pe naționalități se prezenta astfel: 732 români, 295 maghiari, 34 alții.

- **1910**

- Recensământul realizat evidențiază în Ungheni 1.171 locuitori, repartizați astfel: 579 bărbați și 592 femei, 757 români, 321 maghiari și 93 alte naționalități.

Interesant de menționat este faptul că acum sunt menționate în localitate 28 de persoane angajate în industrie, 31 în transporturi, 17 în comerț și 10 în administrație.

- **1914-1918. Primul Război Mondial**

- Pe fronturile primei conflagrații mondiale au participat zeci de fii ai localității Ungheni, îndeosebi din rândul generației tinere. Și-au dat viața în lupte 13 locuitori ai satului, mulți alții au fost răniți.

- **8 noiembrie 1918**

- Populația satului a atacat și alungat notarul, reprezentant al vechilor autorități, a devastat primăria și a distrus actele oficiale.

- **Noiembrie 1918**

- S-a constituit Consiliul Național Român din comuna Ungheni, având 14 membri, în frunte cu parohul Victor Tufan.

- S-a constituit Garda Națională Română din comuna Ungheni. Având 26 membri, conduși de Ioan Barteș, aceasta a funcționat până la 1 ianuarie 1919.

- **26 noiembrie 1918**

- Delegații cercului Acățari, în ședința ținută la Târgu-Mureș, au ales printre delegații cu drept de vot la Marea Adunare de la Alba Iulia și pe Ioan Botoș, plugar din Ungheni (Nirașteu).

- **1 Decembrie 1918**

- La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, care a hotărât unirea Transilvaniei cu Patria Mamă, au luat parte, ca delegați oficiali, cu drept de vot, trei fii ai comunei Ungheni: Ioan Botoș – Haios (Cercul electoral Acățari), Ioan Iacob (Cercul electoral Șardu Nirajului), Victor Gh. Maior (Cercul electoral Bahnea), însoțiți

de o mulțime de locuitori ai acestei așezări.

- **10 ianuarie 1919**

- Referindu-se la situația din localitate, într-un raport adresat C.N.R. Tg. Mureș, președintele C.N.R. Ungheni, preotul Victor Tufan, menționa: "... situația este liniștită, în special însă, administrația veche a instituit unele persoane care nu [prezintă] nice o garanție la preluarea imperiului, și ca atare ar fi mai consult a se delătura.

În instrucția poporală este stagnare totală. Învățătorii sunt numai de stat, care nice nu ar fi aplicați, nice nu sunt apți a face instrucție în limba română, așa că 140 de băieți sunt lipsiți de instrucție. Învățătorul român face parte din armata română.

În poșta locală încă se face abus de oficiu, nefiind luată sub control, iar funcționarul ungar."

- **1921 Reforma agrară**

- Suprafața afectată aplicării reformei agrare în Ungheni a fost de 365 de iugăre și 525 stânjani, din care 257 iugăre și 141 stânjani terenuri cultivabile și 108 iugăre și 384 stânjani pășuni naturale.

- Fondul de împrumut a fost constituit din 154 de iugăre, celelalte terenuri fiind utilizate pentru constituirea de rezerve și disponibilități proprietate de stat, date în folosință obștească.

- Ca urmare a reformei au fost împrumutate 98 de persoane cu 51 de loturi de un iugăr și 47 de loturi de 2 iugăre.

- **1930**

- Primul recensământ complex realizat în România Mare permite evidențierea câtorva date referitoare la populația localității. Astfel, din 1212 persoane, 623 erau bărbați și 589 femei, 880 români, 221 maghiari, 111 alte naționalități. Din rândul populației de peste 7 ani (955) sunt menționați: 569 cu instrucție primară, 41 cu instrucție secundară, 11 cu instrucție profesională și 8 cu instrucție superioară.

- **1936**

- A fost construit primul cămin cultural în Ungheni, ca local pentru horele țărănești, dar și pentru formația de teatru care își începea acum activitatea.

- **30 august 1940**

- Ca urmare a Diktatului de la Viena, localitatea Ungheni făcea parte din teritoriul cedat Ungariei horthyste.

- **1941-1945. Participarea României la Al Doilea Război Mondial**

- Localitatea Ungheni cunoaște fenomenele refugiuului în România și al expulzării persoanelor indezirabile de către autoritatea de ocupație.

- Mai mulți locuitori, îndeosebi bărbați, sunt încorporați în detașamentele de muncă organizate de statul maghiar.

- Sunt frecvente cazurile de persecuții, maltratări și schingiuri asupra românilor din localitate.

- Mai mulți tineri se înrolează în Armata Română. În luptele pentru libertatea și reîntregirea patriei și-au dat viața un număr de 8 tineri, alții fiind răniți pe fronturile din est sau din vest.

- **1945. Reforma agrară.**

- Fondul de împrumut în Ungheni a fost de cca. 98 de hectare.

- Au fost împrumutate 109 familii, din care 59 au primit și loc de casă, iar 2 familii doar loc de casă.

- **septembrie 1945**

- În localitatea Ungheni s-a înființat organizația locală a Partidului Comunist; începe procesul de impunere treptată a unei ideologii străine spiritului și mentalității sătenilor.

- **1948**

- Legea cotelor obligatorii pune bazele distrugerii economice a țărănimii mijlocii ("chiaburii").

- **1957**

- A fost înființată întovărășirea agricolă din Ungheni, cu scopul de a pregăti colectivizarea.

- **1961**

- Înființarea Cooperativei Agricole de Producție marca practic distrugerea vocației agricole a locuitorilor din Ungheni.

- **15 martie 1966**

- Recensământul populației și al locuințelor atestă un număr de 2320 locuitori: 1736 erau români, 431 maghiari, 8 greci, 143 țigani și 2 polonezi.

- **1990, 1992, 1996**

- Urmare a unor alegeri libere, democratice, se pun bazele noilor structuri ale administrației locale. Se revine la o viață social-politică normală.

- **1992**

- La recensământul din 7 ianuarie 1992 se consemnează următoarele date statistice: total populație: 3731; români: 2452; maghiari: 686; țigani: 292; altă naționalitate: 1. Pe confesiuni religioase: ortodocși – 2844; greco-catolici – 34; romano-catolici – 242; reformați – 463; unitarieni – 27; penticostali – 38; adventiști – 34; alte religii, atei, nedeclarați – 42. Total populație activă: 1577; în agricultură: 269; în diverse ocupații industriale: 672; în transport și telecomunicații: 132; în comerț: 106; în învățământ, cultură, sănătate: 102.

- Inaugurarea noului edificiu al Căminului Cultural.

- Prima întâlnire a fiilor satului.

- **11-12 septembrie 1999**

- A doua întâlnire a fiilor satului.